

AMNEZIA LA ROMÂNII

Cu siguranță că nu trăim în cea mai fericită dintre lumile posibile și e încă mult loc de mai bine. Se mai moare de foame în România de azi, iar noi tînjim să fim primiți în Europa cu sărăcia noastră cu tot și am uitat demult să-i primim cu brațele deschise pe frații noștri de dincolo de Prut, că „prea sînt săraci”! E mai rău acum, după unsprezece ani de tranziție chinuită, decît înainte? A fost oare mai bine înainte decît acum? Spune o vorbă: lucrurile despre care nu se spune nimic nici nu există! Așa să fie oare? Poate această frază să explice amnezia noastră tot mai profundă? Îi aud pe tot mai mulți dintre concetățenii mei că spun: „Înainte nimeni nu murea de foame în țara asta!” Poate pentru că nu scria la gazetă!

Hai să fim cinstiți și să ne aducem puțin aminte. Pe vremea *odiosului și a sinistrei sale* mureau de foame (și de frig) iar dacă nu chiar de tot, era doar pentru că ai noștri ca brazilii dădeau din coate și se descurcau. De fapt, în acel timp „de basm” era minunat, aveai un acoperiș, aveai ce mîncă, cu rația, cu porția, cu cartela, cu coada etc., dar și mai minunat era că „murea și capra vecinului”; dacă tu nu te prea săturai, nu conta, important era că nu se sătura nici vecinul tău, care va să zică, aveai drepturi egale, căci stomacul tău era la fel de gol cu al vecinului tău. Acceptai, totuși, fără să prea crîcnești, că foarte puțini indivizi, care oricum nu-ți erau vecini, să mîncească mult mai bine, să se îmbrace mult mai bine, să aibă o suprafață locuibilă mult mai mare, să călătorească mult mai departe decît pînă pe litoralul Mării Negre, concediul la care, cel mult, îți puteai permite să visezi. Ba chiar îți se părea firesc și corect ca acei „tovarăși” să se bucure de niște privilegii, în vreme ce tu, alături de „vecinul” tău, supraviețuiai de azi pe mâine. Asta era sistemul, nu aveai ce-i face... pentru că și vitrinele alimentare nu adăposteau decît veșnicile chiftele de pește, nu exista *ispita*. Repet, lucrurile, faptele, întîmplările etc. despre care nu se vorbește pur și simplu nu există. Argumente:

Pînă în anul 1990, nu se pomenea despre șomaj, care va să zică, acesta nu exista.

Pînă în anul 1990, nu se pomenea despre lipsa de locuințe, care va să zică, acestea erau pe toate gardurile.

Pînă în anul 1990, nu se pomenea despre violuri, incesturi, omoruri, tilhării, jafuri, hold-up-uri, care va să zică, ele nu existau. Mamele nu-și lepădau pruncii nenăscuți, nu-și sugrumau bebelășii proaspăt născuți, nu-și vindeau copiii, tații nu-și violau fetițele, adolescentele nu se prostituau, nimic din toate aceste monstruoziități nu exista pentru că nu scriau gazetele despre ele, nu-i așa?

Și dacă admitem, prin absurd, că acestea nu existau, să vedem ce exista?

Exista o **industrie** „înfloritoare”, toată lumea era angajată undeva, primea o retribuție, mică dar sigură, pentru care se făcea că lucrează... Cu ce mai reușea să fure, cu ceva ciupeală de ici, de colo, se mai descurca omul, că doar nu fura din propria sa ogradă!...

Exista o **agricultură** „și mai și”, cu porumbul proptit cu parul, să stea drept și des cînd vine tovarășul în vizită de lucru... Iar țăraniul furau și ei cît puteau de pe tarlalele înfrățite, că doar nu furau de pe ale lor!...

Exista o **cultură** la care se pricepea toată lumea, și mai ales tovarășii de la Partid, care-și permiteau - deh, sarcină de serviciu! - să taie și să spînzure în toate domeniile artei...

Și să nu uităm grandiosul festival “Cîntarea României”, cu spectacolele de pe stadioane, cînd ne leșinau copiii de căldură și de devotament excesiv față de taica partidul și maica țară...

Și era și **învățămîntul** superdezvoltat: toți copiii treceau la toate materiile, că dacă pica vreunul cine era de vină? Că doar nu era de vină bietul copil? Cine altcineva dacă nu dascălul incompetent, care, vezi doamne, nu știa să predea?... Voia copilul carieră, să se facă domn doctor? Lua din vreme ore, „se medita”, că doar și dascălul trebuia să trăiască, nu-i așa?

Acestea toate existau, totuși, în acele vremuri pe care, cu stupoare și cu neliniște crescîndă aflui că tot mai mulți concetățeni, vecini de-ai mei, le regretă amar. Încerc să-mi explic nostalgia lor prin faptul că, așa cum spuneam, tot ce nu era numit nu exista: nici șomaj, nici inflație, nici foamete, nici repetenți sau corigenți, nici copii abandonati sau vînduți, nici penurie de combustibili, de mîncare, de locuințe...

După 1990, orice ziar ai deschide, în orice zi a săptămîinii, nu vezi decît vești proaste, cultivîndu-se senzaționalul de prost gust. În numele democrației și al libertății de exprimare aflui zilnic toată gama posibilă de nenorociri: de la simple gămari, trecînd prin crime, incesturi, violuri (drept să spun, mi-e destul de dificil să le ierarhizez în ordinea crescîndă a gradului de ticăloșie!), pînă la cataclisme de proporții: secetă, inundații, cutremure, uragane, tornade, războaie, lovături de stat... și cîte și mai elite!

Astăzi, nenorocirile pe care le înduri zilnic îți sînt descrise pe larg de mass media.

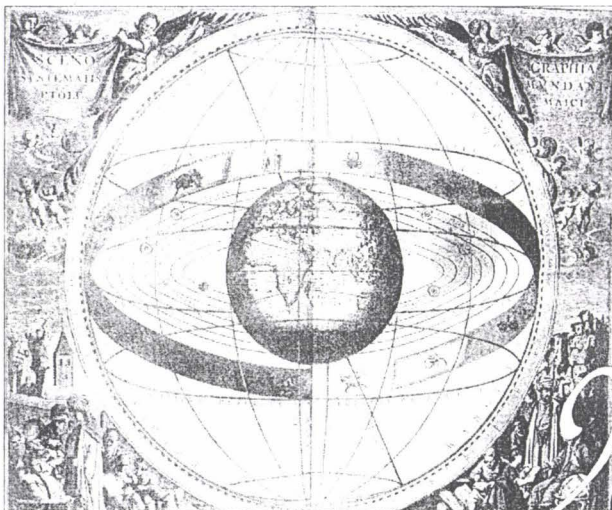
Înainte, înduram aceleași nenorociri, dar nu puteai avea voluptatea sado-masochistă de a-ți fi descrise pe larg în paginile cotidianelor. Și dacă nu-ți sînt de ajuns propriile necazuri, aflui cu ascunsă satisfacție că „a murit și capra vecinului”, adică o mai pătesc și alții, chiar mai rău decît tine. Iată, de pildă, taman ministrul sănătății a fost jefuit(ă) în propriul autoturism, ziua-n amiaza mare; sau cîștigătorul fabuloasei sume de un milion de dolari a fost și el jefuit de biletul norocos; preț de cîteva zile, aștepti cu sufletul la gură, să vezi dacă poliția e capabilă să găsească „beletu”, iar în lipsa de vești începi să construiești scenarii: dacă și-a înscenat singur bătaia și tilhărirea? (mai ales că între timp tot mass media, draga de ea, a apucat să te anunțe că „persoana în chestiune” nu-i nici ea chiar ușă de biserică, are la activ niște fapte care-i probează o imaginație demnă de cauze mai nobile!); nu trece mult timp și ai imensa satisfacție să constai că scenariul tău s-a potrivit cu realitatea: iată, s-a găsit adevăratul norocos, și atunci poți exclama: „Am zis eu!!!”

Și aștepti ziua de mîine, cînd vei vedea în ziar că s-a mai întîmplat ceva, că a mai pățit-o cineva, mai uiți de necazurile tale, mai oftezi amintindu-ți ce lină și netulburată îți era monotona existență **dinainte**, cînd nu se întîmpla nimic, nu te stresa nici un ziar.

Și ieși în curtea școlii, te uiți cu sfîntă indignare la cărămizile din picioarele fetelor, la buricul lor gol, la cerceul din urechea adolescentului care tocmai ți-a cerut un foc pentru țigara pe care și-o pufăie în fiecare recreație, și nu-ți rămîne decît să exclami ca pe vremuri regretatul Bulă, eroul nostru național: „Nici viitorul nu mai e cum a fost!”

CALENDAR * NAPTÁR

- 6 ianuarie** — *Drepturile omului în legislația românească*, curs în cadrul Colegiului Democrației. Lector: Renate WEBER.
- 11 ianuarie** — *Agenda de dezvoltare durabilă locală*, curs la Școala Liderilor Romi. Lector: Alina ALDEA.
- 13 ianuarie** — *Drepturile minorităților în România. Istoric și perspective*, curs în cadrul Colegiului Democrației. Lector: FRUNDA György, senator.
- 18 ianuarie** — *Dezvoltare comunitară*, curs la Școala Liderilor Romi. Lector: VARGANCSIK Iringó.
- 27 ianuarie** — *Funcționarea și organizarea Inspectoratului de Poliție*, curs în cadrul Colegiului Democrației. Lector: colonel RUS POP Nicolae.
- 30 ianuarie** — *Brainstorming* în vederea diseminării proiectelor de romi realizate în perioada 1990-2000 la CRDE Cluj. Din partea LPE au participat: Laura ARDELEAN și HALLER István.
- 31 ianuarie** — *Participarea studenților Colegiului Democrației la procese* în curs de derulare la Judecătoria Tîrgu-Mureș, atelier al Colegiului Democrației.
- január 6** — *Az emberi jogok a román törvénykezésben*, Renate WEBER előadása a Demokrácia Kollégiuma számára.
- január 11** — *A tartós helyi fejlesztés programja*, Alina ALDEA előadása a Roma Vezetők Iskolája számára.
- január 13** — *A kisebbségek jogai Romániában. Történelmi fejlődés és kilátások*, FRUNDA György szenátor előadása a Demokrácia Kollégiuma számára.
- január 18** — *Közösségi fejlesztés*, VARGANCSIK Iringó előadása a Roma Vezetők Iskolája számára.
- január 27** — *A rendőrség működése és szervezése*, RUS POP Nicolae ezredes előadása a Demokrácia Kollégiuma számára.
- január 30** — *Brainstorming* az 1990 és 2000 közötti roma programok eredményeinek ismertetése kapcsán a kolozsvári CRDE székhelyén. A PEL részéről Laura ARDELEAN és HALLER István vettek részt.
- január 31** — A Demokrácia Kollégiuma diákjainak *részvétele a Marosvásárhelyi Bíróság tárgyalásain*, műhelygyakorlat.

Harmonia Macrocosmica, A. Cellarius (1661)

Crăciun Fericit și La Mulți Ani!

Kellemes Karácsonyi Ünnepeket
és Boldog Új Évet!

Fröhliche Weihnachten
und Ein Glückliches Neues Jahr!

Merry Christmas and a Happy New Year!

Joyeux Noël et Bonne Année Nouvelle!

2001

Liga PRO EUROPA Liga

Gînduri postelectorale

După atîtea excelente analize postelectorale e greu să mai spui ceva original. Sociologii au sondat, analiștii au analizat, juriștii au jurizat, politicienii au politizat...

Iar intelectualii (sînt nevoit să folosească termenul vag impus deja de celelalte publicații), din păcate, s-au cam speriat. Cum a scris după primul tur de scrutin H.-R. Patapievici: „*votul ca o mineriadă...*” Da, elita noastră intelectuală s-a mobilizat brusc, ca și acum doi ani la pericolul ultimei mineriade care amenințase Bucureștiul. Merituos, fără îndoială. Dar ne temem că democrația nu se poate clădi în stil de campanie, doar din mineriadă în mineriadă, fie ea și electorală.

Ceea ce ne îngrijorează în mai toate reacțiile analiștilor electorali este referirea aproape în exclusivitate la imediat. La evenimentialul politic, la procente, locuri parlamentare, clasamente de putere, mineriadă electorală. Totul legat de momentul electoral 2000, și atît. Rar, la cauzele profunde, istorice și la efectele lor de lungă durată. Rar vom găsi o observație, fie și timidă, de genul celei exprimate de Gabriela Adameșteanu în cadrul dezbaterii cu un titlu semnificativ „Democrația – între libertate și răspundere”: „*Indiferent că Vadim Tudor și-a curățat în ultima vreme discursul de elemente șovine, faptul că a fost votat arată cel puțin o indiferență îngrijorătoare a societății românești față de discursul lui rasist. Există și o moștenire culturală a extremei drepte românești care poate deveni explozivă.*” Din păcate, despre astfel de moșteniri, cu rare excepții, au curajul să vorbească adesea doar elementele... „alogene”.

Iată deci, am tras din nou o spaimă strașnică, ca în ianuarie '99, că va veni Vadim cu mitraliera și lagărele de muncă, fără să ne alarmăm că de fapt partidul lui Vadim era deja prezent de două săptămîni în Parlamentul României cu un procent de 20%, fiind al doilea partid parlamentar al democrației românești și era prezent, de fapt, de ani și ani de zile, în conștiința publică românească, ca spirit și ideologie. Ceea ce nu a sesizat niciunul dintre comentatori sau protestatari este ceea ce a exprimat unul dintre candidații la președinție: dacă electoratul român îl va prefera pe Vadim Tudor, își merită soarta. Pentru că de fapt nu Vadim Tudor constituie problema României. Ci electoratul care a fost în stare să-l voteze (indiferent din ce motiv). Nu Ion Iliescu este problema României, ci intelectualitatea, zisă democratică, care a fost în stare să-l susțină. (Indiferent din ce motiv. Pentru a fi ales, acestuia îi ajungeau și 50% + 1 din voturi, pentru a fi legitimat, avea nevoie de 70%. Și le-a primit.) Poți să lupți împotriva lui Vadim sau Iliescu, dar cum să lupți împotriva majorității electoratului român care este cum este? Un partid post-comunist de nuanță gorbaciovistă, alături de un partid național-comunist (fascistoid) de nuanță ceaușistă să domine în mod absolut spațiul democrației românești...! Să nu ne amăgim, electoratul acestor partide nu dorește nici un fel de democrație (democrația este pentru

Din motive tehnice, în numărul 12/2000, la rubrica Opinio s-a publicat un articol care a mai apărut în nr. 2/1998, în locul celui publicat în acest număr. Ne cerem scuze cititorilor și autorului.

cetățenii liberi!), după cum nu dorește economie de piață, concurență, capitalism, liberă inițiativă. De fapt, nu dorește nici o Europă. Pînă și aerul libertății li se pare multora prea tare. Nu cred că există democrație reală fără cetățeni autentici și responsabili. Și dacă există vreo vină a intelectualității românești, dincolo de alarmarea de moment datorită perspectivelor/ rezultatelor electorale îngrijorătoare, acesta este că a făcut mult prea puțin pentru ca *neamul* românesc să devină o *națiune de cetățeni* români. Și ceea ce ar fi putut fi, și n-a fost să fie: să devină un model demn de urmat pentru românul mediu, prin asumarea fără rezerve a valorilor europene pro-occidentale contemporane. Ca acesta să nu caute un model în vadimi și iliești, ci în acele personalități ale lumii intelectuale care să impună respect și să fie prilej de mîndrie națională pentru dînșii chiar și în vremurile de restriște.

„*Nu voim să analizăm acum cauzele acestei orientări electorale – scrie Dan Culcer în Asymetria. Ele se numesc criză identitară, umilință socială, mentalitate tribală, frig și foame. Opinia publică, cîtă o fi existînd, dacă nu va fi vorba de reacțiile de turmă în furtună, împănată cu discursuri de resurrecție națională, dar privată de orice ofertă de soluție economică viabilă la orizont, trece de la o extremă la alta cu o iresponsabilă ușurință.*” Or, iată, aici intervine rolul și responsabilitatea acelei intelectualități care acum, în ceasul al doispezecelea, speriat de consecințele concrete ale propriului oportunism, recurge la Apeluri, tardive desigur și ineficiente, mai degrabă pentru a-și salva onoarea decît să producă vreo schimbare profundă în preferințele electoratului. Nu e de mirare că William Totok, de exemplu, își motivează refuzul de a semna Apelul GDS astfel: „...*Nu voi semna nici un fel de text care nu condamnă ascensiunea extremei drepte din România. Tăcerea intelectualilor (respectiv minimalizarea pericolului radical de dreapta prin bagatelizarea gîndirii nocive a unor intelectuali din perioada interbelică, a dictaturii militaro-fasciste etc.) față de recrudescența extremismului de dreapta a contribuit – indirect – și la ascensiunea unei formațiuni ca PRM. Nimeni nu s-a scandalizat cînd în România Literară s-a cerut pedepsirea acțiunilor „anti-românești” (PRM cere același lucru), nimeni nu a replicat la cererea UFD de a se reintroduce pedeapsa capitală (PRM vrea același lucru), nimeni nu a condamnat publicarea manifestelor grupului Noua Dreaptă (în România Liberă), în care s-au propagat idei antidemocratice și antioccidentale, antisemite și antiminoritare, rasiste și xenofobe (concepțe tipice și pentru discursul PRM-ist).*”

(continuare în pagina 5)

Nevoia de implicare a tineretului

Într-o țară fostă comunistă, condusă mai ales de un regim dictatorial, și nu prin voința poporului (adică democratic), existența organizațiilor neguvernamentale este indispensabilă în lumea socială, politică și culturală, ele fiind importante și pentru imaginea democratică a acesteia. După revoluția din decembrie 1989, România a încercat să se deschidă spre principiile democratice europene reușind aplicarea lor dar nu în totalitate.

Liga Pro Europa este o organizație ce a reușit să adune în jurul ei personalități de înaltă valoare dar și tineri ce doresc să se afirme oferindu-le ocazia în programele sale. Un program ce conține această activitate a tinerilor este Colegiul Democrației, aflat anul acesta la cea de-a 7-a ediție, 2000-2001. Lucrul cel mai important în acest colegiu este că tinerii pot învăța și în același timp își pot expune ideile și principiile în mod liber, ceea ce în învățământul românesc nu prea se aplică. Predarea unor materii nu trebuie să se facă în mod mecanic, ci uman (chiar și în cazul

materiilor reale). Pentru înțelegerea materiei predate e nevoie de participarea activă a elevilor sau a studenților, iar problema unor dascăli este comunicarea. Lipsa capacității de comunicare are două cauze posibile: dascălul nu vrea să comunice sau nu știe cum să comunice. O soluție ironică ar fi crearea unor centre de educare a dascălilor. Însă acest colegiu a reușit să depășească această problemă și poate fi o soluție pentru învățământul românesc.

Personalitățile care vin și predau în acest colegiu renunță la o parte din puținul lor timp liber pentru a acorda atenție unor tineri ce încearcă să lupte împotriva tendințelor negative ce se află în această țară... De exemplu sînt prea multe cazuri de încălcare a drepturilor omului sau a drepturilor copiilor; există cazurile de pedofilie, copii bătuți cu bestialitate de către părinții lor, copii lăsați pe drumuri etc. O altă problemă ar fi violența în familie. În afară de copiii bătuți sînt și cazurile în care femeile sînt

maltratate de către soții lor ceea ce dovedește existența unei mentalități medievale sau inexistența rațiunii.

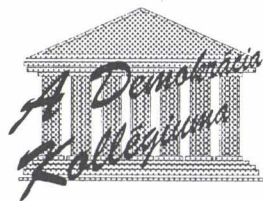
Această problemă a fost discutată într-un curs predat de doamna Renate Weber, reprezentanta APADOR-Comitetul Helsinki Român.

Pentru a se putea rezolva aceste probleme e nevoie de implicarea noastră, a tuturor, dar e nevoie și de o justiție care să-și facă treaba și de politicieni conștienți de ceea ce se întîmplă în jurul lor — există multe persoane implicate în politică care nu au ce căuta în conducerea unei țări din cauza nepregătirii lor profesionale sau a incompetenței cu care își fac treaba — iar în justiție există prea multe cazuri de corupție. Poliția de asemenea se confruntă cu aceleași probleme.

Noi încercăm să realizăm ceva constructiv pentru societate prin acest program oferit de Liga Pro Europa, iar programele de genul acesta sînt necesare pentru învățământul românesc.

Dan OPREA

JOG ÉS JOGALKALMAZÁS

2001. január 6-án kezdődött az idén program. Renate Weber, az APADOR-Román Helsinki Bizottság képviselője beszélt az általános emberi jogokról, külön kiemelve azokat, amelyeknek biztosításával országunkban még gondok vannak. Az előadó rámutatott, hogy az 1948-ban elfogadott *Emberi Jogok Nyilatkozata* nemzetközi alkotmányának tekinthető, és mihelyt egy ország erre illetékes szervei elismerik, kötelező érvényűvé válik, s az adott ország alkotmánya fölé helyezkedik. Weber asszony elmagyarázta, hogy a civil/polgári és politikai jogokat valamint szabadságjogokat (pl. élethez való jog, szólásszabadság stb.) az állam könnyebben tudja biztosítani, mint a társadalmi és gazdasági jogokat (pl.

munkához való jog), melyek aktív hozzáállást követelnek az illetékes hatóságok részéről, éppen ezért az előbbieket megsértéséért az állam vádolható, perbe fogható, míg az utóbbiak érvényesítését minden állampolgár magának kell kiharcolnia. Szó eset arról, mely esetekben sérti egyes személyek szólásszabadsága mások magánéletéhez való jogát, a parlamenti immunitásról, hatósági közegek (pl. rendőrök) szidalmazásáról és olyan vitatott kérdések is napirendre kerültek, mint az euthanázia és az abortusz.

Ugyanennek a témának egy sajátos területét mutatta be egy héttel később Frunda György szenátor, aki nem az RMDSz színeiben érkezett erre a találkozóra, hanem mint a kisebbségvédelmi bizottságot képviselője. Felhívta a figyelmet a „nemzeti állam” hangoztatásának veszélyére többnemzetiségű régiókban és negatív példaként idézte Spanyolországot, Észak-Olaszországot, Jugoszláviát, Észak-Írországot és más konfliktuszónákat, majd megvitatásra kerültek olyan témák, mint a romániai önálló állami magyar egyetem, az anyanyelv használata a helyi közigazgatásban, a nemzeti kisebbségek lakta területeken, valamint a vallási tolerancia problémája.

Miután elsajátítottuk — elméleti síkon — az európai és román hatóságok által elfogadott és biztosított jogokat, január 27-én megtudhattuk azt is, a gyakorlatban hogy áll a helyzet ezekkel a jogokkal. Rus Pop Nicolae ezredes, a Maros megyei rendőrpáncsnokság szóvivője beszélt a román rendőrség felépítéséről, főbb intézményeiről, a rendőrákadémiáról és katonai líceumokról, a diákokkal folytatott párbeszédben igyekezett megvédeni az egyenruha becsületét.

A rendőrségnek az állampolgárok jogait és szabadságait védelmező szerepéről és kötelességéről viszonylag kevés szó esett, de megtudtuk, hogy a rendőrök fizetését nyilvánosan közölni bünténynek számít, s hogy minden rendőrtiszt egyetemi végzettséggel rendelkezik. Szóba került a román rendőrség átszervezése az európai országok mintájára, melynek során bizonyos adminisztratív teendők (személyazonossági igazolványok, útlevelek, gépkocsivezetői jogosítványok stb. kibocsátása) a várositanács hatáskörébe kerülnének át. A beszélgetés leginkább interaktív része a folyóson történt, ahol minden kérdésre válasz adódott.

Január 31-én láthattuk, hogyan működik a bíróság Romániában. Sok új ismerettel tértünk haza a törvényszékről, melyeket, egy műhelygyakorlat keretében, Horațiu Dumbravă ügyésszel elemeztünk.

KOVÁCS Réka

Școala Liderilor Romi

Între dezvoltare durabilă și facilitare comunitară

Conceptul de dezvoltare durabilă¹ îmi este cât se poate de simpatic. Faptul de a utiliza resursele de orice fel astfel încât și urmașii urmașilor noștri să se bucure de ele deși aduce, în societatea noastră aflată în zbaterile găsirii drumului cel bun, ușor a utopie, este rezultatul unor minți cât se poate de ancorate în realitate.

Să vorbești despre dezvoltare durabilă în cazul comunităților de romi pare cu atât mai utopic. Marginalizate, lipsite de posibilități de dezvoltare și stopate intenționat sau nu de acțiunile neromilor, comunitățile de romi se confruntă cel mai adesea cu lipsa acută a resurselor de orice fel. Fiind însă parte a întregului, comunitățile de romi – deși nu beneficiază de prevederi speciale, ca de exemplu femeile – își vor asuma sarcina societății românești pentru următorii 20 de ani și mai departe: „să realizăm mai mult cu mai puține resurse pentru creșterea calității vieții generațiilor prezente și a celor viitoare și realizarea avantajelor competitive ale societății noastre”²

În vederea găsirii modalităților celor mai pragmatice de includere a problemelor specifice comunităților de romi în strategia locală, la începutul lunii ianuarie, cursanții Școlii Liderilor Romi au avut un curs atelier susținut de Alina Aldea, coordonator local al Agendei 21 Locale. Strategia de dezvoltare durabilă locală este un puzzle în care comunitățile de romi trebuie să își găsească locul potrivit, iar cursul a intenționat — și cred că în bună măsură a și reușit — să conștientizeze liderii romi de necesitatea unor acțiuni concertate și bine planificate. Și asta presupune din partea lor o muncă acerbă de facilitare

comunitară și dezvoltare comunitară, tema celui de al doilea curs din luna ianuarie. Să fim conștienți că acțiunile de dezvoltare comunitară ținesc îmbunătățirea vieții romilor prin îmbunătățirea aspectelor de viață pe care le au în comun. Aceasta presupune creștere, evoluție și chiar înșănătoșire, o mișcare de la formele de organizare informale, simple, la unele mai complexe.

Având la dispoziție resurse precare și dorind să le utilizeze cât mai durabil, „liderii” romi participanți la cursuri și-au asumat în mod voluntar rolul de facilitator comunitar³. Puțini la număr, free riders de voie, absolvenții Școlii Liderilor Romi se întorc în comunități. Munca lor nu va avea neapărat urmări imediate. Au devenit însă niște resurse. Este obligația noastră să-i ajutăm să devină „durabili”.

L.A.

NOTE:

1. Definit ca fiind „capacitatea de a satisface necesitățile generației actuale fără a compromite șansa generațiilor viitoare de a-și satisface propriile necesități”, conceptul a fost dezvoltat și adoptat oficial la nivel planetar în 1992, la întâlnirea de vîrf de la Rio de Janeiro (cu peste 140 de țări participante) sub numele de „Agenda 21”.
2. Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă, iulie 1999, pagina 89.
3. „Spre deosebire de lideri, care sînt voluntari, organizatorul este plătit pentru munca sa” — Manual de facilitare comunitară, World Learning Democracy Network Program.

SZOKOLY Elek

Gînduri postelectorale

(continuare din pagina 2)

Dacă ar fi să ne mai surprindă ceva, este surpriza (sinceră sau mimată) cu care a fost perceput extremismul lui Vadim Tudor și al partidului său abia după primul tur al alegerilor și succesul electoral al acestora. Extremismul românesc negat timp de un deceniu de mai toată sfera politică și presa independentă a fost brusc descoperit. Campionii acestei mutații au fost, din interese diferite probabil, Adrian Năstase (și o bună parte a partidului său) și C.T. Popescu (dimpreună cu garda Adevărului). După ce ambii au dus ani de zile o campanie deșănțată naționalistă, în primul rînd antimaghiară, „extremismul” fiind receptat exclusiv la reprezentanții radicali ai UDMR („popa” Tökés fiind calificat chiar „ultraextremist” de Adevărul, privilegiu niciodată acordat lui Vadim Tudor, acesta fiind eventual alintat ca „bufon național”, iar actualul prim-ministru, speranța „europenistă” a PDSR, cobea pînă de curînd iugoslavizarea Transilvaniei, evident din partea ungarilor), iată-i căzuți pe spate de admirație pentru loialitatea comunității maghiare și democratismul UDMR și alarmați pînă la a încălca regulile democrației față de pericolul extremist al României Mari și al căpitanului său. Dacă am trăi într-o epocă în care arta militară ar mai fi la mare cinste, am putea identifica în respectivii domni pe marii strategii ai diversiei. Cît poate fi de credibil noul lor obraz? Sau să recurgem din nou la înțelepciunea populară în legătură cu lupul, blana și năravul?

Acum, după ce noua/vechea putere a fost cosmetizată în „democrat și proeuropean” și legitimată prin mobilitatea generală a intelectualității civice și a zonei politice democratice, după ce ne-am consumat sărmăluțele și vinulețul de sărbători, în starea de anestezie politică generală postelectorală, putem reflecta poate la utilitatea acestei mobilizări, vecină cu isteria, și la respingerea revoltată a ideii de boicot al turului doi, poate totuși singura alegere de bun simț în situația fără alegere de care, alegători și aleși, sîntem totuși — chiar dacă în proporții diferite — cu toții responsabili.

Pro Europa poate fi citită pe Internet la adresa:

www.proeuro.netsoft.ro

Forumul Național ONG 2000, Sinaia, 4-7 decembrie 2000

Organizat la sfârșitul anului 2000, ultimul Forum Național al Organizațiilor Neguvernamentale din România nu a mai adoptat rezoluții, ca și în anii precedenți, ci direcții de acțiune. Acestea au fost propuse de participanții la Forum, ulterior aprobate, fiecare participant putând să-și acorde votul pentru cinci domenii de activități.

Forumul a votat noul Grup de Implementare a Rezoluțiilor (GIR), compus din 15 persoane (între care HALLER István din partea LPE), ca grup executiv cu sarcina de a promova direcțiile de acțiune, considerate prioritare pentru 2001.

Direcțiile de acțiune sînt:

I. Instruire — 101 voturi

Se va urmări:

1. găsirea de posibilități de instruire pentru membrii organizațiilor neguvernamentale în domenii ca: tehnici de management, comunicare, informare, promovare, atribuțiile conducerii alese și executive, marketing organizațional, planificare strategică;

2. dezvoltarea capacității instituționale proprii (competență, resurse, dotări, cursuri, ghid de promovare);

3. dezvoltarea de programe de instruire în cultura asociativă pe plan local;

4. dezvoltarea unei oferte de instruire și a unei literaturi de specialitate în România (managementul voluntarilor);

5. tipărirea și multiplicarea materialelor de instruire (planificare strategică);

II. Crearea de operatori specializați — 82 voturi

Se dorește:

1. sprijinirea dezvoltării de centre de resurse viabile pe plan local (regional);

2. crearea unui centru de excelență care să promoveze profesionalismul și, implicit, calitatea în activitatea organizațiilor neguvernamentale prin aplicarea principiilor de bună practică și a unor standarde de performanță, să ofere consultanță și evaluare cu privire la implementarea principiilor și atingerea standardelor;

3. dezvoltarea unei rețele de operatori specializați în promovarea voluntariatului (ca de ex.: Comitetul Național pentru Promovarea Anului Internațional al Voluntarilor, Consiliul Național al

Voluntariatului, centre locale de promovare a voluntariatului etc.).

III. Auto-normarea sectorului — 60 voturi

GIR 2000 va avea în agendă:

1. adoptarea unei declarații cu privire la valorile și principiile de bună practică recomandate în relația ONG - voluntari;

2. elaborarea de regulamente și proceduri care să ducă la implementarea managementului performant;

3. campania de promovare a tacticilor și procedurilor care să asigure transparența sectorului asociativ.

IV. Derularea unor campanii naționale de promovare a practicilor și modelelor de succes — 40 voturi

V. Elaborarea unei liste cu modificări și completări la legislația din sectorul asociativ (prin consultarea ONG-urilor prezente la forum) — 40 voturi

VI. Realizarea de întâlniri periodice la nivel local (regional), întărirea coeziunii ONG — 30 voturi

VII. Strategia sectorului — 26 voturi

a) Formularea unei schițe de strategie de dezvoltare a sectorului;

b) clarificarea strategiilor și adaptarea lor la nevoile beneficiarilor.

VIII. Promovarea unui sistem electoral mixt — 24 voturi

IX. Campania de conștientizare a necesității transparenței în relația ONG - APL — 22 voturi

X. Instituționalizarea unei structuri rezultate în urma forumului care să îl reprezinte și să acționeze pentru completarea cadrului legislativ în domeniu — 19 voturi

XI. Consultanți specialiști — 17 voturi

a) înființarea unui corp de consultanți specializați în management ONG;

b) formarea unui grup de specialiști pentru îmbunătățirea limbajului ONG.

XII. Monitorizarea gradului de transparență în activitatea organizațiilor neguvernamentale — 11 voturi

- identificarea resurselor interne ale sectorului în vederea îmbunătățirii percepției publice — 10 voturi

XIII. Derularea de activități de advocacy pentru obținerea modificării cadrului legislativ în domeniul asociativ — 5 voturi

Carl Friedrich Wilhelm Meyer și Bucureștii

Bucureștii veacului al XIX-lea devenise un punct de atracție pentru sud-balcanici și central-europeni și toți aceia care erau în căutare de comenzi și realizare profesională.

Bucureștii era centrul unei societăți care era în curs de modernizare și căreia îi lipseau acele elemente sociale dinamice și pluridisciplinare pe care se bazează un proces de modernizare. După 1800, apar o serie întreagă de profesii necunoscute pînă atunci în spațiul valah. În acest cadru se înscrie și personajul pe care-l evocăm în rîndurile de față.

Carl Friedrich Wilhelm Meyer, „orticultorul neamț”, cum apare în documente, a fost chemat de prințul Gheorghe Bibescu (1844-1848) la sugestia baronului Hegal, directorul grădinilor imperiale din Viena.

Fiind un cunoscut artist în peisagistică în Viena, Meyer vine la București însoțit de un ajutor grădinar Franz Harer, „pe care intenționa să-l lase în continuare, el urmînd ca după trei luni, în care schița planul viitoare grădini, să se întoarcă acasă”.

Prima sa realizare a fost inaugurată oficial la 23 septembrie 1847, și anume amenajarea grădinii și șoselei Kiseleff. La insistențele prințului Bibescu, Meyer va rămîne în București unde între 1848-1852 va lucra la amenajarea grădinii Cișmigiu. Încercări de secare a lacului Cișmigiu fuseseră încă din 1837 dar propriu-zis aceste lucrări încep cu 1844. În 1840 a fost realizat primul plan de amenajare a unei grădini de către „arhitectul Fraiser”.

Meyer reușește să realizeze o grădină de o rară frumusețe, fiind solicitat și de unele familii din societatea bună bucureșteană, ale căror grădini particulare se doreau a fi în ton cu moda. O astfel de solicitare a venit din partea familiei Oteșeanu, pe a cărei grădină se află astăzi Institutul de Fizică Atomică.

Ancorat rapid în societatea bucureșteană, atît prin realizările profesionale foarte apreciate cît și prin idila sa cu Elena Lăzărescu, „o tînără plină de calitate”, fiica serdarului Manolache Lăzărescu, Meyer o va aduce în București și pe sora sa de numai 15 ani, Doris Meyer, către 1850.

Solicitat cu niște lucrări la Turnu Roșu, în vara anului 1852, Meyer suferă o mare tragedie prin moartea surorii sale, survenită la numai 17 ani, cauza fiind febra tifoidă. Tragicul eveniment nu a rămas fără urmări pentru talentatul Meyer, el însuși murind la 15 august 1852, la numai două săptămîni de la pierderea surorii sale, de „aceeași molimă”.

A fost înmormîntat în cimitirul Evanghelic care la acea dată se afla lîngă Spitalul Filantropia din apropierea șoselei Kiseleff. Cum cimitirul a fost desființat în 1914, osemintele au fost transferate în curtea Direcției Grădinilor Publice de la șosea, în apropiere de biserica Mavrogheni, datorită grijii profesorilor Ion Hașeganu și W. Knechtel.

Potrivit contemporanilor săi, Carl Meyer, „a fost un intelectual subțire și de bun gust, un excelent peisagist, un om a cărui cultură i-a permis să fie primit foarte bine în societatea bucureșteană, avînd relații cordiale cu prințul Ghica, logofătul Șuțu, Miloș Obrenovici sau prințul Bangration”. Dacă ne amintim, cam aceleași personaje care-l făcuseră celebru la București pe Barabás Miklós. Din nefericire, Carl Meyer nu s-a putut bucura de o lungă existență, asemeni pictorului ardelean.

Carl Friedrich Wilhelm Meyer, a dat Bucureștilor primele grădini publice amenajate în spiritul epocii, Kiseleff și Cișmigiu, două embleme ale spațiului public, absolut necesare ca prezență, într-un oraș care se ancora în Europa civilizată.

Adrian MAJURU

Danielle MITTERRAND

Prefață la volumul

Doina Cornea: La face cachée des choses (1990-1999)Dialogue avec Rodica Palade, Traduit du roumain par Ariadna Combes
Editions du Felin, 2000

Doina Cornea, o femeie, un nume, un chip ce simbolizează curajul revoltei pacifice. Milioane de francezi nu s-au înșelat atunci când micul ecran a introdus-o în toate căminele continentului european: o personalitate al cărei curaj sfidează fulgerele dictatorului României.

Doina Cornea, un nume, un chip gravate în paginile istoriei lui 1989, anul tuturor prăbușirilor — a zidului, a lui Ceaușescu, a comunismului totalitar.

Pentru mine, pentru fundația France-Libertés, cu siguranță, o voce, aceea a unui cadru didactic universitar, pasionată de valorile umaniste care fac onoare spiritului. Nerăbdătoare de a face cunoscut lumii întregi faptul că românii rezistă intelectual și caută solidaritate și sprijin. Din străfundurile dictaturii române sălbatic de opresivă, distructivă, criminală, se distinge o licărire de speranță, căci Doina Cornea se face auzită.

Era în ajunul Crăciunului 1987, ne pregăteam să închidem sediile fundației, când un plic maroniu mi-a atras atenția, i-am aflat conținutul.

Încă o femeie care luptă, mi-am zis, o femeie arestată pentru că refuză să tacă, să se plece, să se supună injustiției, arbitrarului dictaturii, domniei minciunii. Încă o femeie care și-a văzut apropiatii batjocoriți, fiul arestat odată cu ea, pentru că este fiul ei demn și rămîne alături de ea pentru a-i apăra cauza.

Un apel impregnat de umanism, „mă adresez tuturor acelor care mai vor să gîndească în România, tuturor bărbaților și femeilor de bună credință, care doresc să lupte împotriva prăbușirii care ne amenință. Am convingerea că nici un efort, oricît de infim, nu ar fi în zadar”.

Îi cunoșteam reputația insinuată de o clasă politică pe care trebuie că o deranjase. Și dacă n-ar fi fost fiica ei, animată de aceeași pasiune pentru adevăr, Doina Cornea nu ar fi putut să facă să-i ajungă mesajul la destinație. Trebuie să recunosc faptul că, fără a-i cunoaște cu adevărat parcursul, am apărut-o pentru că era de ajuns ca ea să fi fost împiedicată de a se exprima pentru ca argumentul să fie convingător.

Dar azi, terminînd lectura volumului *La face cachée des choses*, am descoperit încăpățînarea unei femei inspirată de rigoarea unei libertăți, de o justiție fără fisuri, în ceea ce ea imaginează a fi un Stat de drept, fie că era înainte de 1989 — în timpul celor mai sumbre zile ale puterii lui Ceaușescu, pentru a continua fără sectarism după căderea zidului și destinul tragic al cuplului Ceaușescu, atunci cînd orizontul părea și mai greu de limpezit.

Cei zece ani de luptă dusă în libertate, pe care-i povestește volumul *Fața ascunsă a lucrurilor*, nu sînt decît justa și logica prelungire a luptei sale anterioare. Ea nu a încetat să descopere în ce măsură gustul puterii la oameni

se dovedește în mod ingenios susținut de perfectă lor strategie de reîntoarcere oportună care-i plasează la comenzile unei politici pe care au doborât-o după ce o serviseră.

Sînt ei gata să-și facă un examen de conștiință, să admită că politica partidului atotputernic i-a dereglat pînă la a nu mai distinge binele de rău? Doina Cornea a sperat-o: „împreună cu majoritatea românilor, nu avem de ce să ne temem, scrie ea, căci dacă sîntem ființe civilizate, trebuie să dăm primii exemplul.”

O simțim convinsă atunci cînd declară „că nici o reformă socială sau economică nu va putea să înlocuiască această reformă morală necesară; nici o creștere a nivelului de trai, chiar dacă ar fi posibilă, scrie ea, nu va putea readuce în inimile noastre dragostea de dreptate și de adevăr... Sîntem un popor care și-a pierdut scara valorilor morale și spirituale. Un popor hrănit cu sloganuri reducționiste, cu stereotipii care nivelează și sufocă orice deschidere către adevăr, către creație”.

Și totuși, cîteva pagini mai departe, adresîndu-se miilor de studenți veniți să manifeste în Piața Universității: „vă credeam morți și voi sînteți prezenți”, totul pare atunci posibil prin mobilizarea societății civile de vreme ce structurile politice și partidele continuă să încătușeze pentru a se propulsa în avanscenă, pentru a elimina eventualii concurenți și a se paraliza pentru a o lua-o de la capăt.

„Gruparea noastră nu făcea decît să reacționeze, nu avea inițiativă, nici proiecte precise.”

Ce surprinzătoare a fost această femeie atunci cînd s-a disociat de satisfacția unanimă a democrațiilor europene care laudau meritele foarte noii democrații române. Ea se străduiește să descrie pașii falși ai regimului instalat: „falșii democrați, lupii deghizați în păstori.”

Cîteva zile mai tîrziu, cînd am avut posibilitatea să discutăm mai mult, am înțeles că drumul spre democrație, abia început, se anunța, în România, mult mai aspru și plin de piedici.

„Trebuie să convingem democrațiile occidentale să exercite presiuni asupra puterii instalate în mod fraudulos în România, pentru ca aceasta din urmă să fie obligată, cu orice preț, să aleagă calea democrației... Trebuiau prezentate probe pentru a convinge Occidentul politic și pentru a-i permite să înțeleagă faptul că regimul instalat la noi după decembrie 1989 nu era ceea ce voia să pară și că ar fi fost o greșeală din partea Occidentului susținerea lui în detrimentul poporului român.”

Înaintînd în lectură, de-a lungul paginilor, măsor suferința acestei femei, neînțeleasă de cei care ar fi trebuit s-o înțeleagă și să reflecteze împreună cu ea pentru a defini proiectul în conformitate cu năzuințele unei populații aflate încă sub șocul unei libertăți posibile.

Ea, ea se simte liberă și, pentru a conștientiza poporul român că este posibil să se bucure de această libertate, ea denunță minciuna care ar putea să-i păcălească pe cei mai creduli, ea demontează circuitele ipocriziei, arată cu degetul tentațiile corupției și tentativele mafioate care ar ruina speranțele oricărei democrații. Ea se întrebă cu voce tare asupra revirimentelor și incoerențelor propriilor săi prieteni. Uneori cu umor, atunci cînd evocă disperarea de a se vedea calomniată și atacată în mod josnic, fără ca vreunul dintre prietenii săi să ridice mînușa. „Atenție, vai de țările ai căror bărbați nu-și apără femeile insultate și copiii molestați.”

Cîteva zile mai tîrziu, un mare prieten, aparent ofuscat, a promis că în viitorul său discurs, va aduce un omagiu valoroasei lupte a acestei femei curajoase... Un post scriptum la sfîrșitul unui editorial a rezolvat problema.

Asta nu a împiedicat ca mesajul să treacă în opinia publică. El alertează cu luciditate: „clasa noastră politică, de orientare democratică, alunecă prea ușor pe panta calculului electoral, cedează în fața judecăților deseori incorecte și incoerente ale unui electorat perturbat în aspirațiile sale și care nu mai știe în cine să mai aibă încredere.”

Politica este un sistem de comunicare, nu numai unul de confruntare sau de excludere; ea ar trebui să fie un sistem de relații binevoitoare de la persoană la persoană urmînd un același obiectiv pacific; aceasta ar trebui să fie legătura de la lider la lider, aliați pentru a realiza proiecte comune în serviciul popoarelor.

A fi *politic* înseamnă și capacitatea de a-ți stăpîni suspiciunile nefondate, o neîncredere care e un prost sfătuitor, a lungă reaua credință, a avea curajul de a fi întotdeauna solidar cu aceia care dau glas celor fără glas.

În sfîrșit, a avea curajul de a fi credincios principiului pe care se sprijină gîndirea politică a unei ambiții democratice.

După atîția ani de totalitarism, a fost nevoie, nu numai să luptați să vă confrunțați cu adversarul ideologic, cu antidemocrații, extremiștii, manipulatorii, dar și, deseori, cu cei apropiați de gîndirea dumneavoastră politică, revanșarii abandonați propriilor slăbiciuni, vai, foarte omenești.

Alegătorul, alegătoarea, oboșiți de atîta neînțelegere, din lene sau din lipsă de voință, nu mai au doriința să fie vigilenți, să măsoare propunerile, nici măcar să-și îndeplinească datoria civică prin exprimarea votului.

Cînd o populație atît de depersonalizată, dezorientată și lipsită de orice sens critic se trezește confruntată cu propriile datorii civice, candidații trebuie să inspire încredere și mai ales să nu trădeze a doua zi după alegeri. A fi majoritar implică o mare grijă pentru celălalt: „a nu ofensa și a nu umili pe minoritari, a depune măcar un minim efort pentru a le cunoaște spiritualitatea, cultura, aspirațiile, modul lor specific de a fi. Resentimentele, ura nu duc la nimic. Cel mai adesea, ura dă naștere la ură.”

De-a lungul paginilor, atunci cînd ea străbate lumea, înțîlnește figuri care și-au marcat

(continuare în pagina 8)

Prefață la volumul

Doina Cornea: *La face cachee des choses*

(continuare din pagina 7)

vremea. Caracterul lor, slăbiciunile lor, vanitățile lor, comportamentul lor enigmatic deschid pentru Doina Cornea un câmp de reflecții pe care ea îl cultivă pentru a aborda secolul XXI.

Cu siguranță, este o pasionantă aventură politică, radiografiată săptămână de săptămână, lună de lună, timp de aproape zece ani.

La scara României, ea a contribuit la constituirea primelor uniuni reparatoare, timide, a forțelor democratice, la învățarea alianțelor, a convențiilor politice respectate în spiritul cuvântului dat și al reciprocității.

Fără nici o îndoială, nu-i va fi necesar un nou deceniu pentru a înțelege că, dacă dictatura comunistă se sprijinea pe „masele populare” în care se pierdea noțiunea de individ particular, puterile democratice occidentale, de-a lungul anilor sistemului capitalist și-au creat un stăpîn absolut: banul, ai cărui vasali au devenit. Incompatibil cu orice politică socială care plasează interesele popoarelor înaintea intereselor private. Spiritul ascuțit al Doinei Cornea va sesiza foarte repede că astăzi dovada forței se situează dincolo de frontiere, între cei excluși din mecanismele finanței și aparatul capitalist care n-are ce să facă cu situația popoarelor oprimate de mizerie.

Trecută și ea prin bolovănoasa perioadă a tranziției, a descoperit acum că imperiile multinaționale, fără a pedepsi, cu complicitatea instituțiilor internaționale și a Băncii Mondiale, a FMI-ului și OMC-ului, nu s-au neliniștit decât prea puțin de nivelul de viață al ansamblului umanității și nu le pasă de dezastrele provocate naturii (pământul nostru care ne hrănește și care nu se lasă în voia activităților unor ucenici vrăjitori depășiți de propriile isprăvi).

Pentru noi toți, lupta este dură, drumul e lung și obstacolele numeroase... „Avem nevoie să devenim alții și să depășim limitele proprii noastre rutini interioare”, mărturisește ea.

De ani și ani, ne-am angajat în această luptă pentru a lumina și elibera guvernele noastre din supunerea lor la imperativele financiare pe scară mondială. Vocile noastre prea mult timp respinse de urechile surde ale celor care nu vor să audă, pentru că vocile noastre deranjează, unindu-se, au sfârșit prin a tulbura auzul spiritelor mai deschise.

Ultimele capitole luminează viziunea Doinei Cornea care visează pentru țara sa la un Stat de drept sub forma unei monarhii constituționale în care regele ar încarna unitatea și permanența națiunii române, în vreme ce partidele politice ar oferi populației diversele opțiuni pentru gestionarea afacerilor țării. În opinia ei, acest sistem nu s-ar putea instaura decât după „o regenerare morală” a națiunii. Asta se poate discuta și, chiar dacă laică și republicană cum sînt, eu nu pot s-o aprob în toate opțiunile sale, sinceritatea ei, repunerile în discuție și privirea sa ascuțită ațintită asupra umanității m-au făcut să descopăr o tovarășă de luptă gata să se alăture marii cohorte a celor care mai mult sau mai puțin dureros au parcurs drumul care i-a determinat să-și ia destinul în propriile mâini, să demonstreze că mondializarea va trebui să fie făcută de ființe umane, oricît ar fi acestea de diferite, care au ambiția de a construi împreună o planetă pacifică pe un pământ prezervat.

Cuvîntul *sfîrșit* se desenează. Ce extraordinară pledoarie pentru o democrație inspirată de popoarele a căror bogăție este tocmai cultura lor impregnată de moralitate!

Traducere din limba franceză de
Cornelia ALEXANDRU

CONTENTS:

P. 1: *Amnesia of Romanians* — article regarding the nostalgia of Romanians for the Ceaușescu regime, the faking of “if we do not speak about something, it does not exist”.

P. 2: A Romanian/Hungarian *synopsis* of the PEL's main events in January 2001.

P. 3, 5: *After Elections Thoughts* — an analysis of the results obtained by Corneliu Vadim Tudor and the România Mare Party and the position of the Romanian intellectuals.

P. 4: *The Need of Implication of the Youth; Law and its Implementation* — articles by the students of the College of Democracy.

P. 5: *Between long-term development and community involvement*, about the courses of the Roma Leader School.

P. 6: *National Forum of NGO's* — article regarding the decision of the National Forum held in Sinaia, between December 4-7, 2000; *Carl Friedrich Wilhelm Meyer and Bucharest* — a short description of the life and work of the German horticulturist Carl Friedrich Meyer in Bucharest.

P. 7, 8: *Foreword to the book of Doina Cornea: La face cachée des choses (1990-1999)*, by Danielle Mitterand.